

Vejledning om organisters arbejdsmiljø er udgivet med støtte fra Arbejdsmiljørådets Service Center. Layout: Søren Sørensen's Tegnestue • Tryk: Trykkestedet, Århus

2. udgave 2000 • ISBN nr. 87-7359-852-6 • Varenummer 191924
Vejledningen kan købes i Arbejdsmiljørådets Service Center

Vejledning om

organisters arbejdsmiljø

BAR service- og tjenesteydelser

Indledning

Denne vejledning giver nogle gode råd om, hvordan risikoen for ulykker og sundhedsskader kan formindskes mest muligt for organister.

Sundhedsskader inden for organisters arbejdsområde kan især skyldes forkerte arbejdsstillinger samt træk og kulde, der kan medføre smerter i led og muskler. Desuden kan et for højt lydniveau fra orglet give problemer med hørelsen.

Det er ligeledes af afgørende betydning for et godt psykisk arbejdsmiljø, at der er etableret et konstruktivt samarbejde mellem ledelse og medarbejdere i de organer for sikkerhed og samarbejde, der eksisterer eller - hvor sådanne ikke eksisterer - i tæt samarbejde med medarbejderne.

Vejledningen er udarbejdet af BAR - service- og tjenesteydelser i samarbejde med Kirkeministeriet, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, Danmarks Provsteforening, Foreningen af Præliminære Organister, Dansk Organist- og Kantorsamfund samt Dansk Kirkemusiker Forening.

Vejledningen henvender sig til sikkerhedsorganisationen, arbejdsgivere herunder menighedsråd, ansatte, leverandører, projekterende samt rådgivende, der beskæftiger sig med organisters arbejdsforhold.

Vejledningen har været til høring i Arbejdstilsynet og udgives med støtte fra Arbejds miljørådets Service Center. ■

Organisering af sikkerhedsarbejdet

Sikkerhedsarbejdet skal tilrettelægges efter bestemmelserne i Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 1181 af 18. december 1992 om virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde.

Ved 10 eller flere ansatte skal arbejdet for sikkerhed og sundhed organiseres gennem en sikkerhedsorganisation, d.v.s. at der ved 10 ansatte skal dannes en sikkerhedsgruppe og ved 20 eller flere ansatte, skal der dannes et sikkerhedsudvalg. Sikkerhedsudvalget består af sikkerhedsgruppen eller ved flere grupper, repræsentanter fra disse. Formanden for sikkerhedsudvalget er arbejdsgiveren eller dennes ansvarlige repræsentant.

Sikkerhedsgruppen består af en valgt sikkerhedsrepræsentant for de ansatte samt en repræsentant for menighedsrådet (kontaktpersonen). Frivillige, der er beskæftiget i koret, f.eks. børne- og ungdomskor, har ikke valgret og er ikke valg-bare.

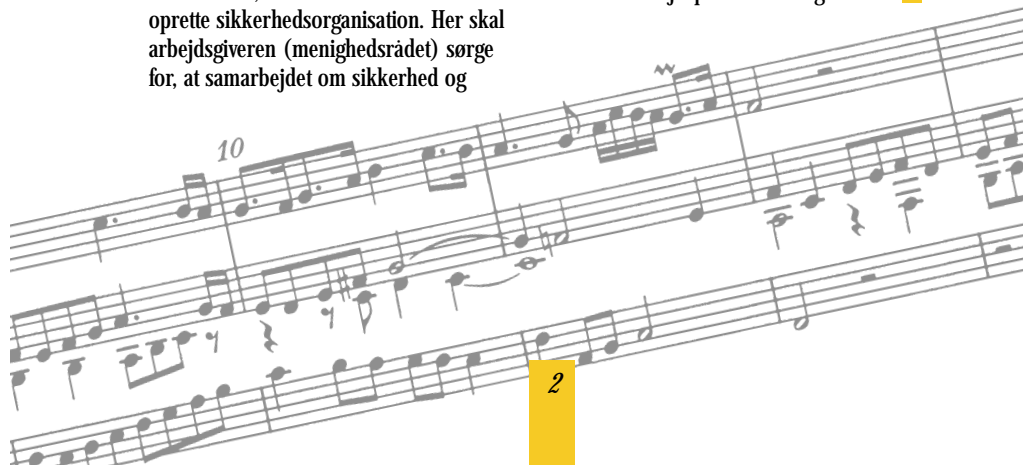
I kirker, hvor der sjældent er 10 eller flere ansatte, vil der ikke være krav om at oprette sikkerhedsorganisation. Her skal arbejdsgiveren (menighedsrådet) sørge for, at samarbejdet om sikkerhed og

sundhed kan finde sted. Samarbejdet udføres ved personlig kontakt mellem arbejdsgiveren, eventuelle arbejdsledere (kontaktpersoner) og øvrige ansatte i kirken.

Arbejdsgiveren har pligt til at instruere om arbejdsforholdene og de særlige risici, der måtte være forbundet med arbejdet. Arbejdsgiveren har endvidere pligt til at føre tilsyn med at arbejdet foregår sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt og, at der foretages en regelmæssig vurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene i forbindelse med arbejdspladsvurderinger.

Den enkelte skal udvise en adfærd, der sikrer den pågældende selv og andre mod uheld og sundhedsskader.

Hvor der er oprettet sikkerhedsgruppe, skal denne kontrollere, at arbejdsforholdene er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt samt foretage en regelmæssig vurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene i forbindelse med arbejdspladsvurderinger. ■

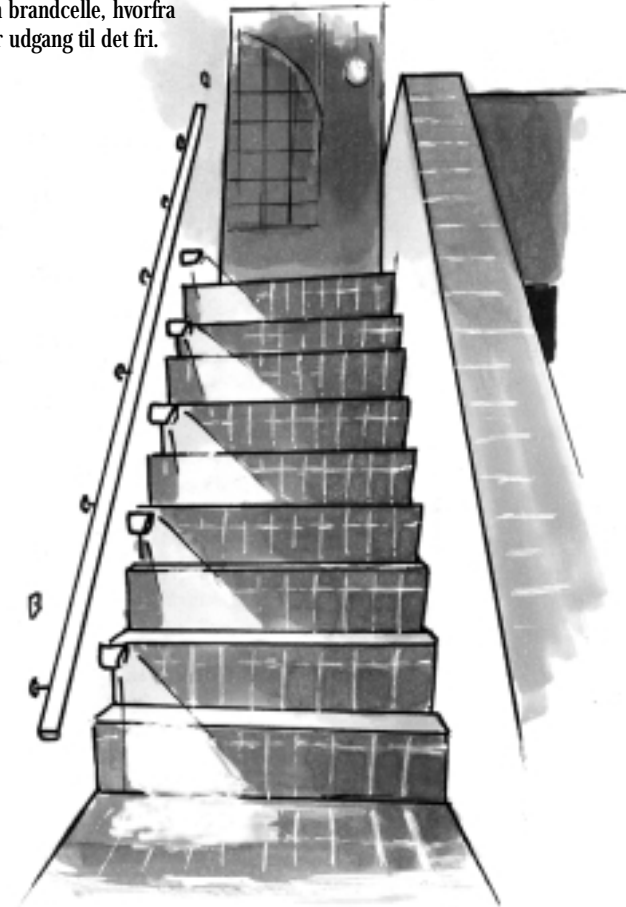

Arbejdsstedets indretning Adgangs- og udgangsforhold, flugtveje

Der skal normalt være mindst 2 udgangsmuligheder. Den ene udgangsmulighed kan være en nødudgang. En nødudgang er en udgang, der ikke bruges daglig, men som kan bruges i en nødsituation, f.eks. ved brand.

Udgangsveje skal føre til det fri eller til anden brandcelle, hvorfra der er udgang til det fri.

Udgangsveje skal være tilstrækkeligt belyst ved dagslys eller el-belysning. Hvor trappen i forbindelse med udgangsvejen er meget ringe er det vigtigt, at belysningen er god. Det er også vigtigt, at lyskontakten sidder på lettilgængelige steder, både oppe og nede (korrespondancekontakt) og i øvrigt relevante steder.

Flugtveje skal være frie og ryddelige. Døre i flugtveje må ikke være aflåste når lokalerne benyttes. Brandsikringsforanstaltninger må ikke sættes ud af funktion.

En trappe til orglet kan dog være eneste adgangs-/udgangsmulighed. Hvis trappen opfylder nutidige krav til trapper, bl.a. brandmæssige krav, kan man nøjes med en trappe.

Som supplement til nødudgang eller, hvis der ikke er mulighed for anden nødudgang, kan en lejder fra orglet og ned til kirkegulvet være en løsning.

Arbejdsrum

Ved organistens arbejdsplads forstås:

- 1) Området omkring orglet.
- 2) Øvelokale for kor.
- 3) Kontor.

Området omkring orglet

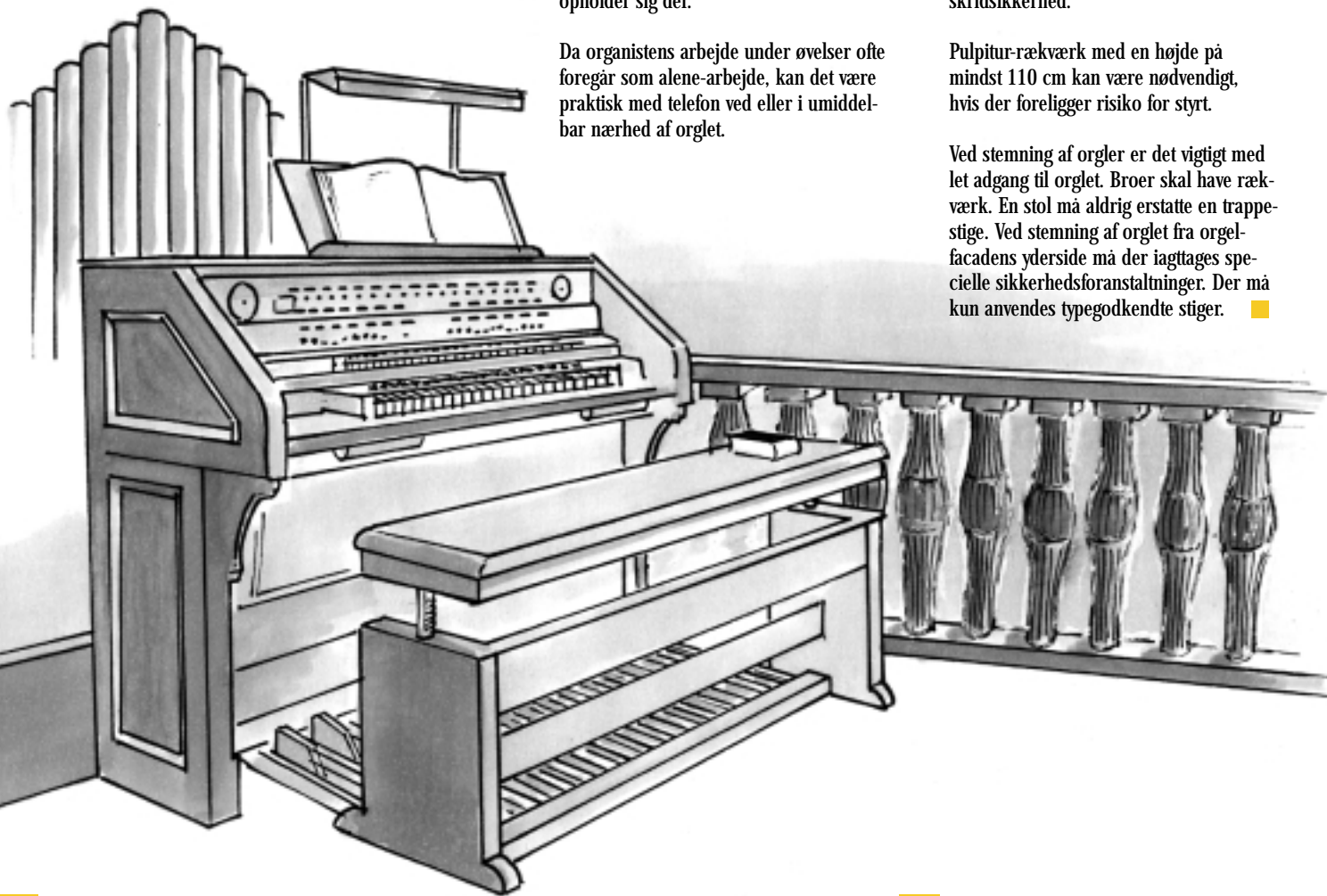
Gulvareal, rumhøjde og rumindhold skal være afpasset efter arbejdets art, de tekniske hjælpemidler, materialer og inventar, der findes i arbejdsrummet, samt det antal personer, der normalt færdes eller opholder sig der.

Da organistens arbejde under øvelser ofte foregår som alene-arbejde, kan det være praktisk med telefon ved eller i umiddelbar nærhed af orglet.

Gulvet i arbejdsrummet skal så vidt muligt være i samme niveau og uden buler eller huller. Gulvbelægningen skal være tilpasset det arbejde, der udføres i arbejdsrummet, og have en passende hårdhed og skridsikkerhed.

Pulpitur-rækværk med en højde på mindst 110 cm kan være nødvendigt, hvis der foreligger risiko for styrt.

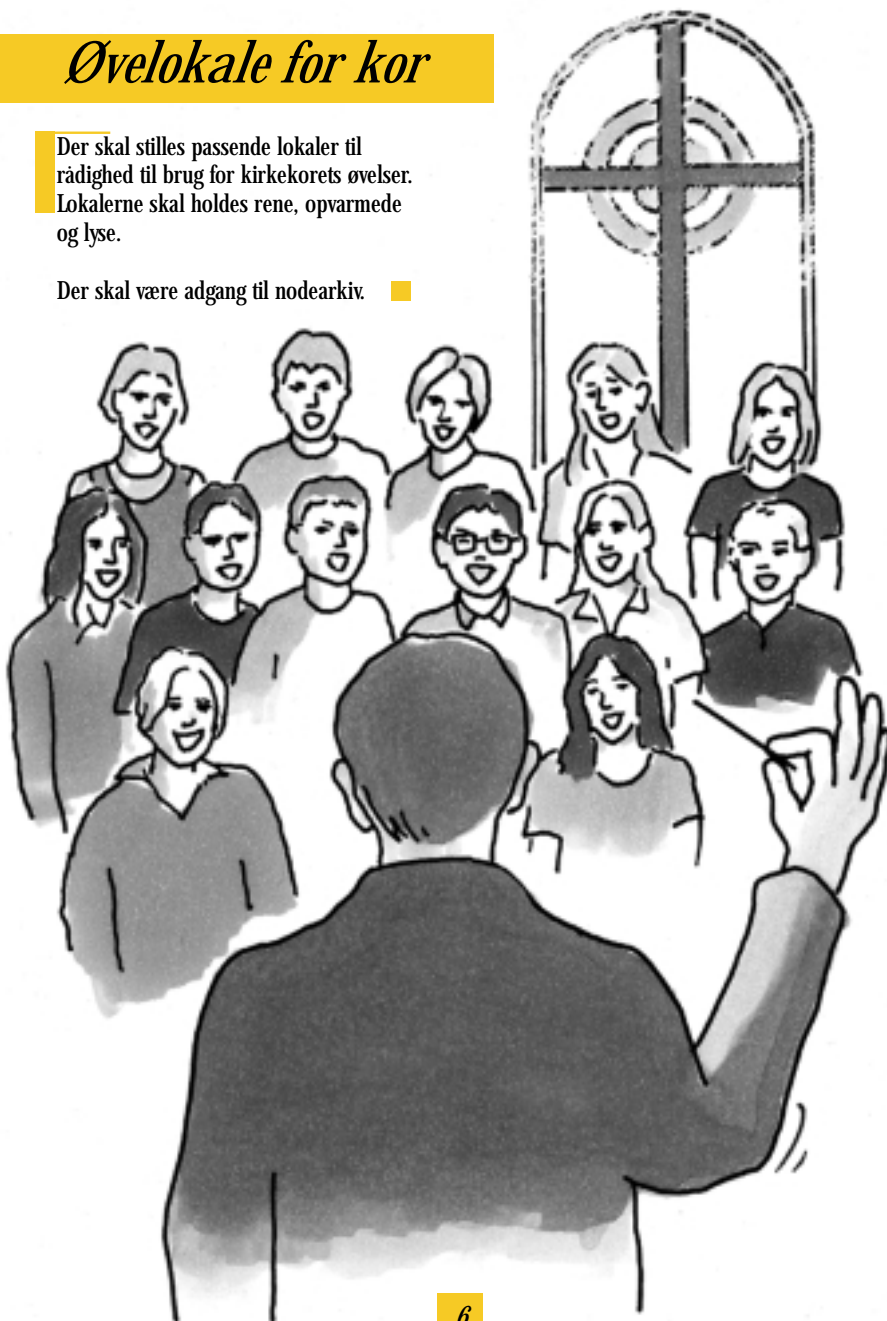
Ved stemning af orgler er det vigtigt med let adgang til orglet. Broer skal have rækværk. En stol må aldrig erstatte en trappestige. Ved stemning af orglet fra orgelfacadens yderside må der iagttages specielle sikkerhedsforanstaltninger. Der må kun anvendes typegodkendte stiger. ■

Øvelokale for kor

Der skal stilles passende lokaler til rådighed til brug for kirkekorets øvelser. Lokalerne skal holdes rene, opvarmede og lyse.

Der skal være adgang til nodearkiv. ■

Kontor

I tilfælde, hvor organisten er pålagt administrative opgaver, bør der være adgang for organisten til kontorfaciliteter i kirke/sognegård eller i umiddelbar nærhed af kirken.

Ved indretning af kontor bør arbejdsopgaverne og de individuelle ønsker og behov være vejledende for, hvordan kontoret indrettes med inventar som skabe, mødeborde o.s.v.

Dagslys og belysning

Den bedste belysning får man ved at kombinere dagslys, almen belysning og passende særbelysning ved den enkelte arbejdsplads.

Den rigtige belysning afhænger af:

- arbejdsopgaverne
- synstyrke
- inventar o. lign., der kan skygge.

Vinduer skal ved behov kunne afskærmes således, at dagslyset ikke medfører blanding eller overophedning.

Almen belysning for orgel og korplads anbefales at være på mindst 100 lux og arbejdspladsbelysning for orgel til at være på mindst 500 lux.

Nodebelysning er nødvendigt ved orglet og kan også være nødvendigt ved koret, f.eks. monteret på nodestativene.

Der skal være belysning ved pedalerne. Belysningen skal være hensigtsmæssigt anbragt. ■

Ergonomi

Gode arbejdsstillinger og god betjenings- teknik ved orglet er vigtigt for at undgå arbejdsbetingede lidelser på bevægeappa- ratet (nakke, skuldre, arme, hænder, ben og fødder, ryg og lænd).

Forskellige faktorer kan have indflydelse på risikoen for at få arbejdsbetingede lidelser.

Det drejer sig især om:

- Den siddende stilling
- Temperatur
- Belysning

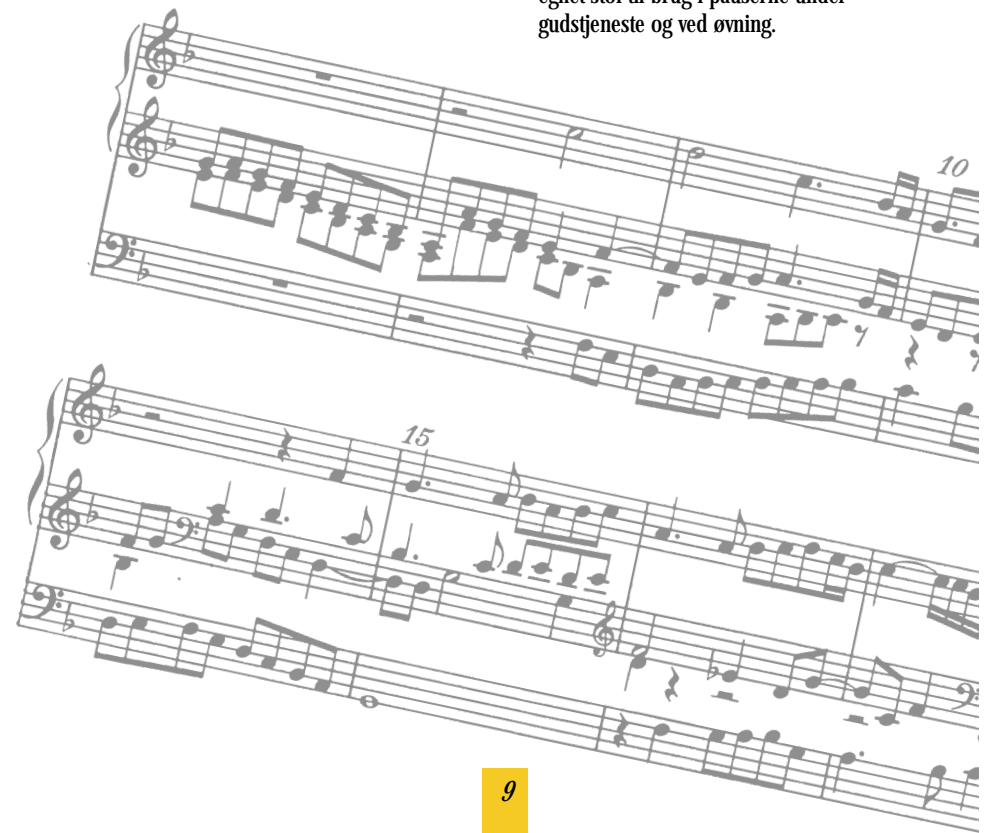
Den siddende stilling

Fastlåste arbejdsstillinger, uhensigtsmæs- sige rækkeafstande og arbejds højder skal så vidt muligt undgås. Arbejde med hænderne over skulderhøjde bør undgås.

Orgelbænken skal være stabil og skal let kunne hæves og sænkes, så den passer til organistens kropsdimensioner, ligesom bænken let skal kunne flyttes til passende afstand fra klaviaturet. Sædet på bænken

skal være så glat, at organisten ikke hin- dres i hofteledsbevægelser. Bænken skal være indrettet således, at organisten har mulighed for at betjene orgel og pedaler i hensigtsmæssige arbejdsstillinger. Da stor variation af arbejdsstillinger under arbej- det er vigtigt, er størst mulig grad af flexi- bilitet under siddende arbejde væsentlig.

For at undgå belastninger af organistens ryg, er det vigtigt at organisten har en egnet stol til brug i pauserne under gudstjeneste og ved øvning.

Temperatur

Anbefalet temperatur ved stillesiddende arbejde er 18-20°. Ved lavere temperatur, træk og kuldestråling fra kolde flader sker det, at muskler og led bliver stive og belastningen større, hvilket betyder usikker koordination og forsinkede reflekser og dermed ringere orgelspil/ musikudøvelse.

Belysning

Dårlig belysning ved orglet betyder, at nodelæsningsmulighederne forringes, hvorved organisten tvinges til at skyde hovedet frem for at se noderne bedre. Dette vil især belaste nakkens øverste led, som ved længere tids belastning kan give symptomer som pandehovedpine, svimmelhed m.m. (se afsnittet om belysning). ■

Indeklima Temperatur og træk

I arbejdstiden skal temperaturen i arbejdsrummene være tilpasset de ansatte. Som hovedregel anses en temperatur på 18-22° C for passende alt efter aktivitetsniveauet.

Opvarmningssystemet bør kunne reguleres inden for relativt snævre grænser, så at lokalerne om sommeren ikke bliver overopvarmet p.g.a. for stort solindfald gennem vinduerne eller for dårlig ventilation.

Dårligt isolerende vægge, gulve og vinduer giver om vinteren ofte kuldeneffald eller kuldestråling, der føles som træk. Utætte døre og vinduer kan ofte give trækgener.

Hvis opvarmning af et arbejdsrum efter forholdene ikke er rimelig, skal der ske lokalopvarmning af området omkring orglet.

Der findes eksempler på, hvordan man kan montere en plastic-/plexiskærm-overdækning rundt omkring spillebordet, for at gøre det muligt for organisten i ugens løb at øve i god temperatur (såfremt der findes lokal-opvarmning).

I kirker, hvor temperaturen ikke er konstant hele ugen, er det vigtigt, at opvarmningen inden gudstjenesten sker i god tid, således at man sikrer jævn opvarmning af hensyn til orglets stemning.

Specielt i små kirker kan der opstå ventilationsproblemer, især for organist og korsangere, der befinder sig på pulpituret under gudstjenesten.

Luftfornyelsen kan ske ved enten naturlig eller mekanisk ventilation. Det kan ofte være nødvendigt med mekanisk ventilation ved orglet. ■

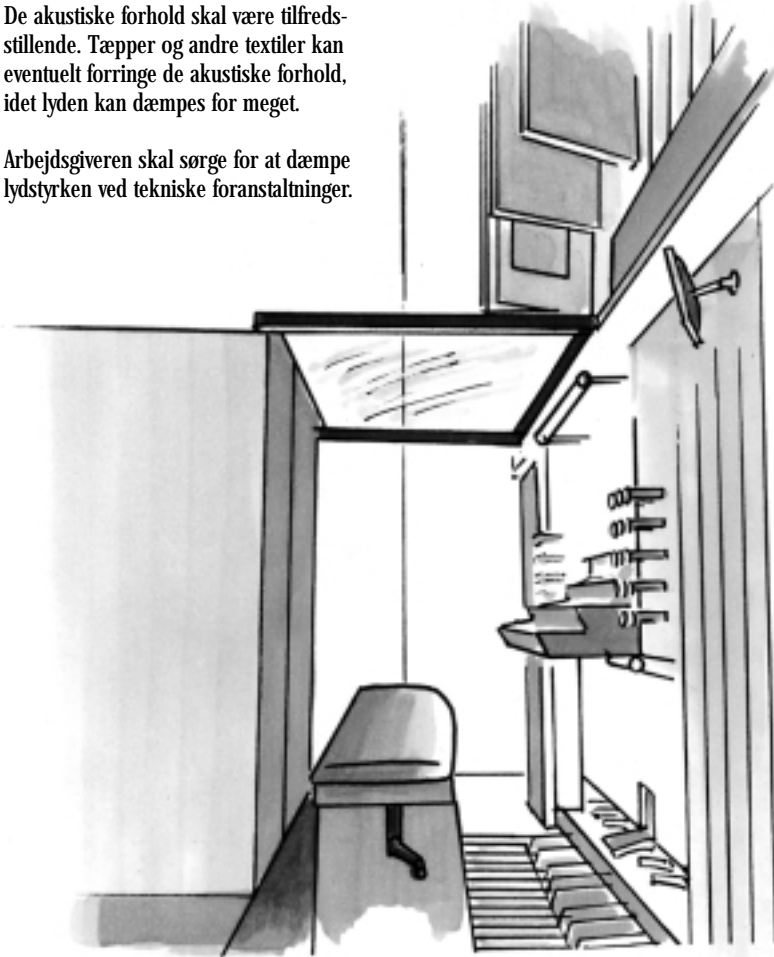
Lyd

Ingen person må udsættes for et gennemsnitlig lydtryk niveau over 85 dB(A) under arbejdet, målt over en 8 timers arbejdsdag. Unødig belastning fra lyd kilden skal undgås under øvning.

De akustiske forhold skal være tilfredsstillende. Tæpper og andre tekstiler kan eventuelt forringe de akustiske forhold, idet lyden kan dæmpes for meget.

Arbejdsgiveren skal sørge for at dæmpe lyd styrken ved tekniske foranstaltninger.

Det kan ved orglet oftest opnås med ret enkle midler til forbedring af lydsituationen ved spillebordet. Eksempelvis ved en lydafsærmning fremstillet af plexiglas, der samtidig er æstetisk tilpasset til orgelfacaden.

12

Velfærdsforhold

Følgende faciliteter skal normalt være til rådighed for de ansatte:

- Toilet
- Vaskeindretninger
- Garderobe
- Spiseplads

Faciliteterne for de ansatte må normalt ikke stå til rådighed for andre end dem, der er ansat i kirken.

13

Det psykiske arbejdsmiljø

Stress, udbændthed og psykisk træthed er nogle af de symptomer på psykiske arbejdsmiljøproblemer, som organisationer kan komme ud for. Arbejdsministeren og arbejdsmarkedets parter er enige om, at de forhold, der påvirker det psykiske arbejdsmiljø, falder i 2 grupper.

I den ene gruppe er det problemer, der direkte eller indirekte er knyttet til den enkeltes arbejdssituation og navnlig har udspring i arbejdsprocessen eller arbejdsmetoderne, de anvendte produkter, eller de fysiske rammer for udførelsen af arbejdet.

Der kan være tale om arbejdsstedets indretning, støj og temperatur, ensidigt gentaget arbejde, risiko for vold, alenearbejde, skiftarbejde, stor vedvarende arbejdsindsats og arbejde med mennesker under særlige vilkår, som f.eks. ses ved udbændthed.

Når nævnte forhold giver psykiske problemer, er det arbejdsgivers ansvar at søge problemerne løst og forebygget. Se nærmere herom under "ORGANISERING AF SIKKERHEDSARBEJDET". Efter omstændighederne kan Arbejdstilsynet påbyde, at forholdene bringes i orden.

Er imidlertid de forhold der påvirker det psykiske arbejdsmiljø betinget af ledelsens overordnede beslutninger om virksomheden og i samspillet mellem ledelse, de ansatte og deres repræsentanter samt ansatte indbyrdes eller faktorer, der udspringer af forhold udenfor virksomheden, bør problemerne løses i samarbejde mellem arbejdsgiver og ansatte, f.eks. i samarbejdsudvalg.

Til den sidste gruppe hører forhold vedrørende løn- og pensionsforhold, avance og uddannelsesforhold, graden af medindflydelse på ledelsens overordnede beslutninger, usikkerhed i jobbet i forbindelse med nedskæringer, chikane, mobning eller konflikter og rollekonflikter/rolleklarheder.

Bliver nævnte forhold ikke løst i virksomheden, kan Arbejdstilsynet vejlede om problemernes løsning. ■

Henvisninger Bekendtgørelser og anvisninger:

Lov nr. 681 af 23. december 1975 om arbejdsmiljø med senere ændringer.

Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 801 af 4. oktober 1993 om støjgrænser på arbejdspladsen.

Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 1181 af 18. december 1992 om virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde.

Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 867 af 13. oktober 1994 om arbejdets udførelse.

At-anvisning nr.4.0.0.1 af august 1994 om vurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene på arbejdspladsen (arbejdspladsvurdering).

At-anvisning nr.1.1.0.1 af november 1995 om akustik i arbejdsrum.

At-meddelelser:

1.01.1 Faste arbejdssteders indretning.

1.01.2 Udgangsforhold i forbindelse med faste arbejdssteder.

1.01.7 Temperatur i arbejdsrum på faste arbejdssteder.

1.01.11 Velfærdsforanstaltninger på faste arbejdssteder.

1.01.12 Arbejdsrum på faste arbejdssteder.

1.01.14 Arbejdspladsens indretning og krav til inventar på faste arbejdssteder.

1.01.16 Kunstig belysning på faste arbejdssteder.

4.00.1 Arbejdspladsvurdering.

4.06.1 Støj på arbejdspladsen.

Øvrige henvisninger:

Dansk Standard DS 700 - Kunstig belysning i arbejdslokaler.

Arbejdsstilling og arbejdsglæde på orgelbænken - FPO, 1992.

Samarbejdet i Folkekirken - Kirkeministeriet, november 1995. ■

Adresser

Direktoratet for Arbejdstilsynet
Landskronegade 33
2100 København Ø
Telf: 39 15 20 00

Arbejds miljørådets
Service Center
Ramsingsvej 7
2500 Valby
Telf: 36 14 31 00

BAR service- og tjenesteydelser
Fællessekretariatet
Sundkrogskaj 20
2100 København Ø
Telf: 77 33 47 11 ■

